

De laatste 'Heer van Maasbommel' deel IV

Aan de vooravond van een nieuwe maatschappij

John Ridders, april 2021

De overdracht van de kerk

In 1609 ging de oude middeleeuwse kerk in Maasbommel als gevolg van de protestantse Reformatie over in de handen van de hervormden en niet lang daarna werd Bernardus Gompelius er tussen 1627 en 1640 de eerste predikant.¹ Gelderland behoorde tot de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën waar het calvinisme de gangbare godsdienst was en het de rooms-katholieken verboden was hun geloof te praktiseren. De rooms-katholieke Maasbommelaars werden daardoor gedwongen voor hun zielzorg naar de paters in Megen te gaan. Tot 1761 doopte de pastoor van Oijen soms, maar daarna kon dat ook in Megen gebeuren.

Voortvloeiend uit de beginselen van 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' werd echter in 1795 in de Bataafse Republiek de vrijheid van godsdienst afgekondigd. In de 'Staatsregeling van 1798' werd het in artikel 19 wettelijk geregeld: *"Elk burger heeft vrijheid, om God te dienen naar de overtuiging van zijn hart. De maatschappij verleent, ten dezen opzichte, aan allen gelijke zekerheid en bescherming; mids de openbare orde, door de Wet gevestigd, door hunnen uiterlijken eerdienst nimmer gestoord worde"*.²

De rooms-katholieken mochten daardoor hun geloof in ons land weer vrij belijden zoals in de tijd voor de Reformatie. Echter, het geduld om rustig af te wachten tot de overdracht van kerk en pastorie met bijbehorende goederen keurig formeel was geregeld, hadden vele rooms-katholieken in Maas en Waal niet. Ook in Maasbommel maakten ze zich in 1795 al direct met geweld meester van de oude kerk en pastorie, wat niet zonder vernielingen gepaard ging. Het is dan ook niet vreemd dat we in de Landdagsrecessen van de Staten van Gelre en Zutphen, 1795-1797, hierover een 'requeste'³ aantreffen van predikant Willem Neomagus⁴ en 'verdere Leden der Stad en Vryheid van Maasbommel'. Zij wijzen erop dat op 25 mei van dat jaar een publicatie was vastgesteld:

"waarby gelast waren dat alle de Roomschegezinden welken zich aan wanorder of eigenrichtinge, met betrekking tot de Gereformeerde gemeenten Predikanten, Kosten ofte aan Kerken hadden schuldig gemaakt, gehouden zouden wezen, al het zelve te herstellen, en in zyn geheel te brengen zo en als dit respectievelyk voor den tyd dier gepleegde onwettige daden zig bevonden had, en zulks uitterlyk binnen den tyd van agt dagen na de Publicatie; de Roomsche-gesinden, by hun geweldadiglyk ingenomen Kerk aan de Gereformeerde te Maasbommel hadden te ruggen doch de schade daaraan toegebracht niet herstel, veel min dezelve weder gebragt in den staat zo en als voor den tyd der gepleegd onwettige daden zig bevonden had".

¹ A.G. Schulte, het Land van Maas en Waal, blz. 285 alsmede het Gelders Archief, 0585 Hervormde Gemeente Altforst c.a., 5.1.2. Lijst van predikanten Maasbommel en/of Alphen.

² Mr. W.J.C. van Hasselt, Verzameling van Nederlandsche Staatsregelingen en Grondwetten, 1882.

³ Requeste is verzoekschrift en of klaagschrift.

⁴ Predikant Willem Neomagus (1758-1801), predikant van 1787-1801 in Maasbommel en Alphen, zoon van Samuel Wolther Reinard (ongeveer 1720-1790), in 1745 predikant te Oijen, van 1749 tot 1787 predikant te Maasbommel en Alphen. (Gelders Archief, 0585 Hervormde gemeente Altforst c.a., 5.1. Lijsten van predikanten, 5.1.2. Maasbommel en/of Alphen).

Anders gezegd, de rooms-katholieken moeten de door hen aangerichte schade herstellen. Het requeste wordt op zaterdag 4 juli 1795 na deliberatie goedgevonden en besloten *“deze Requeste te stellen in handen van 't Provinciaal Collegie van Politie, &c om hierop naar bevind van zaken te disponeren”*.

Of de herstelwerkzaamheden door de rooms-katholieke hebben plaatsgevonden valt te betwijfelen. Het getij was immers voor hen na twee eeuwen gekeerd en daar was men zich terdege van bewust.

In augustus 1798 nam de Eerste Kamer op verzoek van het ‘Gemeentebestuur des Ambts van Maas en Waal’ een besluit met betrekking tot de overdracht van de kerk en het pastoriehuis in Maasbommel omdat de hervormden en rooms-katholieken er samen niet uitgekomen waren. Nadat een ‘Personeele Commissie’ een Rapport had uitgebracht over de voorwaarden van de overdracht werd dit besluit door de Tweede Kamer in 1799 bekrachtigd ⁵. Onder andere omdat het kerkgebouw destijds [lees: in de middeleeuwen] niet door de gereformeerde gemeente betaald was en er geen vergelijk getroffen kon worden tussen de gereformeerden en rooms-katholieken en:

“Eindelijk overweegende; dat de bedenkingen door het Hervormd Kerkgenootschap tegens de gedane naasting en het Plan van vergelyk ingebragt, zyn onvoldoende en ongegrond Besluit:

”Dat het Plaatselyk Kerkgebouw en Pastory der voormaals heerschende Kerk te Maasbommel, ingevolge het 6de der Additioneele Artikelen, tot de Acte van Staatsregeling, door het Roomsch Catholyk Kerkgenootschap, als uitmakende de meerderheid der Zielen, wel en wettig zyn genaast, en dat alzo hetzelfde Kerkgebouw, en Pastory zullen overgaan, en ten allen tyde blyven onder de bezitting, beheersing, en speciaal onderhoud van het voornoemde Roomsch-Catholyke Kerkgenootschap, alles op den voet, en in voegen, als by hetzelfde 6de der Additionele Art. is vastgesteld, en voords speciaal onder de volgende bepalingen”.

Samengevat:

1. Het kerkgebouw en de pastorie zijn getaxeerd op F 5300,- en vanwege de verhouding 423 rooms-katholieken tegen 65 hervormden en 4 joden moeten deze laatsten F 629,18 en F 38,15 betaald krijgen van het rooms-katholiek kerkgenootschap;
2. De ‘baten, fondsen en goederen’ die tot het kerkgebouw en de pastorie behoren gaan tegelijk over naar het rooms-katholiek kerkgenootschap;
3. De ‘stoelen, banken, predikstoel en verdere meubelen’ gaan volgens de eerdergenoemde verdeling ook over;
4. De ‘begraaving der lyken’ in de kerk en het kerkhof gaan naar verhouding ook over.....
5. *“Het Kerkgebouw zal drie maanden na, dat in deezen te vallen Decreet ter kennis van de respective Kerkgenootschappen zal zyn gebragt, door het Gereformeerd Kerkgenootschap worden ontruimd, en ter dispositie van het Naastend Kerkgenootschap gesteld, met, en benevens de Goederen, en Effecten, welke vallen in de termen, om, met de Kerk, aan het Naastend Kerkgenootschap te moeten overgaan. En zal eindelyk het Pastory-huys, met de Goederen en Fondsen daaraan behoorende, insgelyks op den ordinairen verhuizenstyd, in den volgende jaare 1800 moeten worden ingeruimd, en aan het Naastend Kerkgenootschap in eigendom overgegeven; alles echter onverminderd, als de respective Kerkgenootschappen, omtrent dit alles, onderling zouden willen bepaalen”.*

“Wordende wyders de respective Kerkegenootschappen, te Maasbommel, gelast zich naar de inhoud deezes, en de alzo gedane beslissing van het Vertegenwoordigend Lichaam stiptelyk te gedragen, gelyk mede voor zo verre hetzelfde by deeze niet is veranderd, naar het Plan van schikking, door het Gemeente Bestuur ontworpen, het welke in zo verre by deezen word geaprobeerd, en bekrachtigt”.

⁵ Besluiten van de Tweede Kamer en decreeten van het Vertegenwoordigend Lichaam, des Bataafschen Volk, deel XIII, augustus 1799.

AANBESTEDING.
Op Woensdag den 10^{den} April 1844, (in de vorige Advertentie stond abusivelijk 4^{den} April), des voormiddags ten 10 ure, zal door het R. C. Kerkbestuur van *Maasbommel*, in tegenwoordigheid van den Ingenieur van 's Rijks Waterstaat *H. F. FYNJE*, ten huize van *J. WOLLENBERG*, aan het Veerhuis te *Maasbommel*, worden aanbesteed:

Het afbreken van het OUDE en het opbouwen van een NIEUW PASTORIE-HUIS voor de R. K. Gemeente, met bijlevering van de daartoe benoodigde Materialen.

Het bestek zal aan voornoemd Veerhuis ter lezing liggen, terwijl nadere inlichtingen te bekomen zijn bij den Heer Pastoor, alsmede bij den Heer Hoofd-Ingenieur *FERRAND*, te *Arnhem*, en den Ingenieur *FYNJE*, te *Nijmegen*.

Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 23-3-1844

AANBESTEDING.
KERKVOOGD en *NOTABELEN* der Hervormde Gemeente van *Maasbommel*, Provincie *Gelderland*, zijn voornemens, onder nadere approbatie, op den derden Mei 1842, des nadenmiddags ten drie ure, in het Veerhuis te *Maasbommel*, bij *J. WALLENBERG*, publiek bij inschrijving en opbod aan te besteden:

Het afbreken der OUDE en geheel opbouwen eener NIEUWE KERK, met TOREN en CONSISTORIE-KAMER enz., met bijlevering der daartoe benoodigde Materialen.

Bestek, Teekening en Conditiën zullen acht dagen te voren in genoemd Veerhuis ter inzage liggen.

De aanwijzing in loco zal geschieden op den 30sten April, 2^{den} Mei en op den dag der aanbesteding, daar wijders nadere informatie in persoon te bekomen zijn bij den Kerkvoogd *W. H. MATHLENER LODERUS*.

Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 20-4-1842

De eerste pastoor na de overdracht van kerk en pastorie is van 1799 tot 1808 Joannes Hirtznach. Daarna volgen Leonardus Trines van 1808 tot 1814, Anthonius, Bruijsten van 1814 tot 1819, Joan Schouten van 1819 tot 1834 en vanaf dat jaar tot 1855 Jacob Heijnen ⁶.

De kerk was door de handvol protestanten altijd bijzonder slecht onderhouden en inmiddels een bouwval geworden waarvan naar het schijnt alleen het priesterkoor nog enigszins bruikbaar was. In 1812 wordt de kerk met toren volledig gesloopt en bouwt men ter plekke een bescheiden nieuwe.

Dit tweede kerkgebouw heeft tot 1869, toen de - nog bestaande - neogotische kerk aan de dijk werd gebouwd, dienstgedaan. De oude, wellicht 17^e-eeuwse, hervormde pastorie op de hoek van Kerkstraat en Maasbandijk (Raadhuisdijk) die in 1799 de rooms-katholieke pastorie was geworden, werd in 1844 op voorstel van pastoor Jacob Heijnen gesloopt en op vrijwel dezelfde plaats vervangen door een

Op deze kaart uit 1853 is linksboven de 'tijdelijke' R.K.- te zien naast het kerkhof en de oude R.K.-pastorie op de hoek van Kerkstraat en Maasbandijk.

Middenonder de pastorie van de Hervormden en rechtsonder hun nieuwe Hervormde kerk.

nieuwe (als woning nu nog bestaande) pastorie.

De hervormden weken uit naar een (tijdelijk) kerkgebouw aan de Maasbandijk en een pastorie in een (vermoedelijk) gekochte bestaande woning eveneens aan de Maasbandijk (zie bovenstaande kaart uit 1853). In 1842 werd hun kerk afgebroken en kwam er op dezelfde plek een zogeheten 'waterstaatskerk' voor in de plaats. De pastorie van de hervormden werd eveneens, zij het ruim vijftig jaar later, in 1896, op dezelfde plaats ook volledig vernieuwd.

⁶ L.H.Chr. Schutjes, Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch, Tweede Deel, 1872

Het einde van een nieuw begin

De veldtocht van Napoleon naar Rusland in 1812, waaraan wellicht ook de eerdergenoemde Maasbommelse jongens deelnamen (en nooit meer terugkwamen) betekende het begin van het einde van de keizer. Hij verliest de slag bij Leipzig in 1813 van Rusland, Oostenrijk, Groot-Brittannië en Pruisen en wordt verbannen naar Elba. Het jaar daarop komt hij kortstondig terug om in 1815 na de Slag bij Waterloo definitief van het politieke toneel te verdwijnen.

Na de Slag bij Leipzig keert Willem Frederik van Oranje-Nassau (1772-1843), die met zijn vader, de voormalige stadhouder Willem V, in 1799 voor de Fransen naar Engeland gevlucht was, in november 1813 op veler verzoek terug. Hij wordt bij aankomst in Scheveningen warm onthaald door de orangisten en als soeverein vorst op 30 maart 1814 in de Nieuwe Kerk in Amsterdam ingehuldigd.

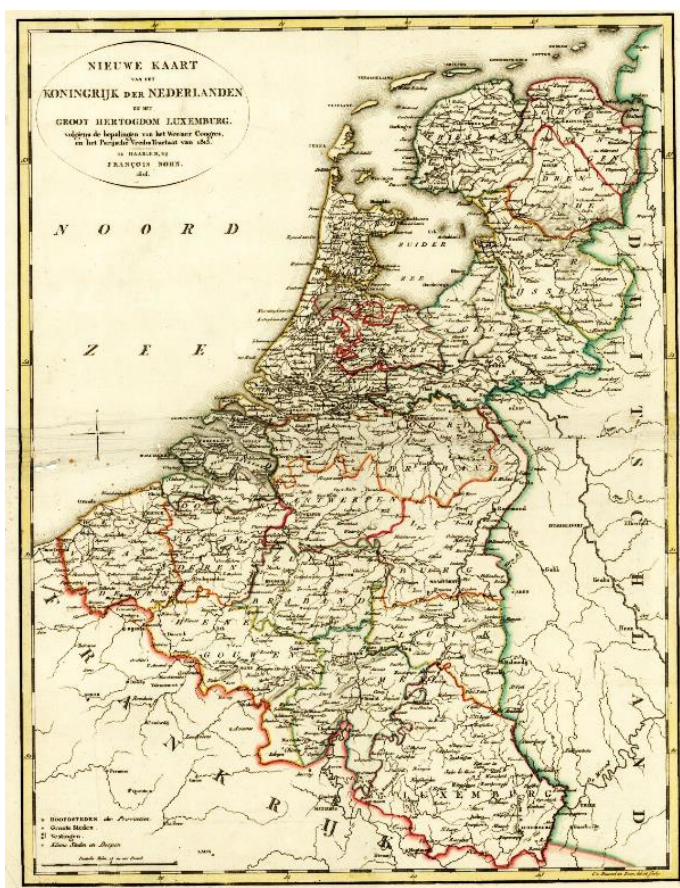
In 1814, na het vertrek van de Fransen, gaat Nederland direct beginnen met het herstel van de bestuurlijke orde en wordt op 29 maart van dat jaar een nieuwe grondwet van kracht. De beginselen van vrijheid van godsdienst, gelijkheid voor de wet en onafhankelijkheid van de rechterlijke macht worden erin verankerd, maar de koning wordt daarentegen wel erg veel macht toegekend. Zelfs krijgt hij als Soevereine Vorst weer de mogelijkheid om dienaren in de adelstand te verheffen en toe te laten

tot de ridderschap. Nederland kent dan 9 provincies.

Bij het Congres van Wenen in 1815 worden de voormalige, door Napoleon veroverde gebieden, herverdeeld en ontstaat op 9 juni het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (als 'personele unie' van België, Nederland en Luxemburg) met 17 provincies. Op 21 september 1815 wordt Willem Frederik in Brussel als Koning Willem I, Koning der Nederlanden, ingehuldigd.

Als gevolg van deze West-Europese herverdeling komt er op 18 augustus 1815 alweer een nieuwe grondwet in ons land, die een week later door de koning bekrachtigd wordt. De lokale besturen blijven daarbij in principe zoals ze zijn maar dienen zich wel te schikken naar de reglementen die de Provinciale Staten zullen maken. Uiteraard zijn ze wel onderhevig aan de goedkeuring van de koning.⁷

De 'communes' worden weer 'gemeenten' genoemd en de 'maires', 'burgemeesters'. Uit de departementen 'Issel-Supérieur' en 'Bouches du Rhin' wordt weer de provincie Gelderland gevormd, zoals het ook in de tijd van het

Nieuwe kaart van het Koninkrijk der Nederlanden en het Groot Hertogdom Luxemburg. Volgens de bepalingen van het Weener Congres en het Parijsche Vredes Tractaat van 1815; C. van Baarsel en Zoon, 1816

Uit de collectie van Groninger Archieven

⁷ Grondwet van 1815, Derde Afdeling, *Van de plaatselijke besturen*, art. 154.

Koninkrijk Holland van Lodewijk Napoleon ongeveer het geval was. Maasbommel ligt weer in Gelderland en de bestuurders kunnen hun aktes weer in het Nederlands opstellen.

In het door de grondwet van 1815 voorgeschreven Reglement voor het platteland van Gelderland wordt echter weer een scherp onderscheid gemaakt tussen stad en platteland.⁸ Bovendien vinden er tegelijk gemeentelijke herindelingen plaats in de provincie. Zo worden Maasbommel en Alphen toegevoegd aan de gemeente Appeltern-Altforst onder de gemeenschappelijke naam 'gemeente Appeltern'. De 'Districts-Secretaris' van Maas en Waal die ook notaris in Wamel is, J.J.C. Herckenrath (1775-1828), wordt van deze nieuwe gemeente de 'burgemeester' en tevens de secretaris. Bovendien is hij vanaf 2 maart 1820 ook notaris in Maasbommel en woont daar ook. Tot 1875, het jaar waarin het gemeentehuis in Maasbommel gebouwd zal worden, vergadert de gemeenteraad echter ten huize van de secretaris in Appeltern.

Tussen 1818 en 1825 heten de plattelandsgemeenten ingevolge het genoemde Gelders Reglement 'schoutambten' en de burgemeester - dus ook J.J.C. Herckenrath - wordt gedurende deze periode 'schout' genoemd. De schout wordt door de koning benoemd, de gemeenteraad door de Gedeputeerde Staten en de 'assessoren' [J.R.: wethouders] vóór 1825 door de Gedeputeerde Staten en daarna door de gouverneur van de provincie. De Gelderse plattelandsgemeenten, schoutambten, onderhielden geen rechtstreeks contact met het provinciaal bestuur, maar deden dit via een bestuurlijke tussenlaag van zeventien hoofdschoutambten, waar Maas en Waal er één van was.

De laatste Maasbommelse burmeesters die bij naam bekend zijn waren van 1808 tot en met 1813 J. van den Koolwijk en G. Story.

Bij Koninklijk Besluit van 23-7-1825 kwam er weer een nieuw Gelders Reglement en werden de hoofdschoutambten voortaan 'districten' genoemd en stonden die niet meer onder leiding van een hoofdschout, maar een 'districtscommissaris'. De schout wordt weer burgemeester genoemd en gaande de jaren werd het aantal districten teruggebracht tot vijf in 1837. In 1851 maakte de Gemeentewet een eind aan de indeling in districten.

Met de Grondwetsherziening van 3 november 1848 van o.a. de liberale politicus Johan Rudolph Thorbecke (1798-1872)⁹ - en de daarop gebaseerde Gemeentewet van 1851, kwam er een einde aan de wettelijke verschillen tussen stad en platteland en kreeg iedere gemeente drie bestuursorganen: de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester. De gemeenteraad werd democratisch door de inwoners gekozen en koos uit zijn midden de wethouders en de burgemeester werd door de koning benoemd. Aan alle 'heerlijke rechten' met betrekking tot de voordracht van functionarissen vervielen en de districten werden per 1-1-1850 afgeschaft.

 Waarschijnlijk was Marciana van der Gon al eind 18^e eeuw naar Utrecht verhuisd.¹⁰ Hoe het ook zij, op 11 december 1820 verklaren de Utrechtse notarissen Jacob Christiaan de Graaf en zijn zoon - ook notaris - Nicolaas de Graaf voor Jacob Frederik Gobius, burgemeester van Utrecht, dat de

⁸ Koninklijk Besluit van 11 februari 1817 'Reglement voor het platteland van de Provincie Gelderland'. Het Reglement trad op 1-1-1818 in werking; er werden 17 hoofdschoutambten in het leven geroepen met samen 107 schoutambten.

⁹ Negen leden van de Tweede Kamer speelden een belangrijke rol bij de tortstandkoming van deze grondwet, waaronder Mr. J.H. Graaf van Rechteren van Appeltern.

¹⁰ Uit een notariële akte van notaris A. van Toll blijkt dat Marciana in 1802 in ieder geval al in Utrecht woont.

Den 7 December 1820, is, binnen UTRICHT, overleden, de Hoog Wel-Gebore Vrouwe MARCIANA VAN DER GON, Douairière van den Hoog Wel Geboren Heer CHRISTOFFEL WALRAVEN LUBERT Grave VAN BIJLANDT, in den ouderdom van ruim 67 jaren.

Opregte Haarlemsche Courant, 16-12-1820

hoogwelgeborene vrouwe Marciana van der Gon, rentenierster, geboren te Bleiswijk buiten Rotterdam, douairière

van de hoogwelgeboren heer Christoffel Walraven Lubbert graaf van Bijlandt en dochter van wijlen de heer Adriaan David van der Gon en van wijle vrouwe Petronella Maria Roosendaal, op 7 december van dat jaar overleden is en wel 's nachts om drie uur in haar huis in Utrecht aan de Nieuwe Gracht, wijk F, nummer 250. Ze was 67 jaar oud geworden.

Marciana was na het overlijden van haar man nooit meer getrouwd geweest en had geen kinderen. Maar er viel wel veel te verdelen na haar overlijden, niet alleen van wat ze van haar ouders geërfd had, maar ook van al datgeen ze in Maasbommel bezat. Een goed jaar na haar overlijden, op 19 april 1822, wordt er een notariële akte opgesteld inzake een "*volmacht tot verkoop en beheer der goederen en gelden van uit een nalatenschap van wijlen dhr. Christoffel Walraven Lubbert grave van Bijlandt*".¹¹ De betrokkenen zijn (naast de overleden Marciana van der Gon) Sophia Carolina Constantina van Bylandt (de reeds overleden dochter van de oude A.O.R.F. Graaf van Bylandt) en haar man Godard Adriaan van Randwijck alsmede hun kinderen Carolina Frederike Ottolina van Randwijck (1768-1836) en Otto van Randwijck. (1763-1833). Conclusie: bij gebrek aan opvolging in de rechte lijn, gaat het erfdeel 'Maasbommel' van de familie Bylandt over naar de familie Van Randwijck. Deels zullen die het onroerend goed gaan beheren, maar al snel is duidelijk dat een deel van de familie geld wil zien.

Nauwelijks drie maanden later, op 9 juli, 20 juli, 22 juli en 29 juli verschijnen er namelijk in de Opregte Haarlemsche courant, de 's Gravenhaagsche courant en de Utrechtsche courant advertenties waarbij een fors deel van het geërfd Maasbommelse onroerend goed te koop wordt aangeboden.

Het gaat om: "*een extraordinaire partij zoo BOUW-, WEI, als HOOILANDEN, mitsgaders UITERWEERDEN, te zamen groot 299 bunders, 79 roeden, of 352 morgen, 188 roeden oude maat;*

* * Men is van meening, ten overstaan van WILLEM JACOBUS HUYGENS, openbaar Notaris, residerende in 's Gravenhage, ressort van het Hoog Gerechtshof, zitting houdende in 's Gravenhage, over eenkomstig de wet, in het Veerhuis van Maasbommel, hoofdschoutambt, tusschen Maas en Waal, schoutambt Appeltern, provincie Gelderland, te doen opveilen, op Zaterdag, den 10 Augustus 1822, ter inzetting, en op Dingsdag, den 20 Augustus 1822, ter verkooping, beide des voormiddags ten 10 ure.

Eene extraordinaire partij zoo BOUW-, WEI-, als HOOILANDEN, mitsgaders UITERWEERDEN, te zamen groot 299 bunders, 79 roeden, of 352 morgen, 188 roeden, oude maat; voorts HUIZEN en ERVEN, de KOORNMOLEN van Maasbommel, VOGELKOOI en VISSCHERIJ op de Maas, TIENDEN en diverse ERFPACHTEN, alle gelegen in en gevestigd op landen onder Maasbommel, Appeltern, Altforst en Wamel.

Alles breeder bij biljetten en notitien der percelen gespecificeerd, welke in tijds, met nadere informatie, te bekomen zijn te Maasbommel bij den Notaris J. J. C. Herkenrath, en bij den rentmeester A. W. Loderus, te Utrecht bij den Notaris N. de Graaf, te 's Gravenhage bij den Notaris A. van Ogtien, en ten kantore van den voornoemden Notaris W. J. Huygens, bij welken laatstgemelden de koopvoorwaarden veertien dagen vóór de veiling ter visie en lecture zullen gereed zijn; terwijl de gemelde notitien mede te bekomen zullen zijn, te Amsterdam bij den heer J. P. Guepin, te Rotterdam bij de heeren de weduwe A. Schermers en Kam, te Tiel bij de heeren Tillanus, en voorts bij de navolgende Boekhandelaars, als te Nijmegen bij de heeren Vieweg en Zoon, te 's Bosch bij de heeren Palier, te Arnhem bij den heer Nyhof, en te Bommel bij den heer Noman.

* * * OPENBARE VERKOOPING DER HEEPLUKHEDEN HUREN en DALEM

voorts HUIZEN en ERVEN, de KOORNMOLEN van Maasbommel, VOGELKOOI [J.R.: eendenkooi] en VISSERIJ op de Maas, TIENDEN en diverse ERFPACHTEN, alle gelegen in en gevestigd op landen onder Maasbommel, Appeltern, Altforst en Wamel."

¹¹ Regionaal Archief Nijmegen, Notariële archieven, archief notaris Vermasen, 1768-1823, 19 april 1822, 25., aktenummer 263.

Wie er uiteindelijk wat koopt is moeilijk meer nauwkeurig te achterhalen, maar het landhuis binnen de slotgracht zal met boerderij en tal van landerijen buiten het dorp tot ver in de 19e eeuw in bezit van de familie van Randwijck blijven en beheerd worden door diverse rentmeesters omdat de adellijke bezitters van Maasbommels onroerend goed o.a. in Nijmegen, Den Haag, Rossum of Vught wonen.

Otto van Randwijck, een man met grote bestuurlijke kwaliteiten en zelfs nauwe connecties met het Haagse hof van koning Willem I¹², heeft het merendeel van de Maasbommelse erfenis van Marciana in bezit gekregen en er na zijn huwelijk in 1790 samen met zijn vrouw Stephanie gravin van Randwijck door aankoop nog veel Maasbommels onroerend goed aan toegevoegd. Ze krijgen drie kinderen waaronder **Rolina Wilhelmina** (1798-1885) en **Godard Adriaan** (1805-1870). Van deze laatste twee is bekend dat ze lang grote delen van Maasbommel in bezit zullen houden.

Rolina Wilhelmina van Randwijck trouwt in 1840 op 42-jarige leeftijd met de 46-jarige, in Zwitserland geboren, Anne Paul François Rigot de Begnins (1794-1860).¹³ Ook Rolina Wilhelmine schopt het net als haar vader – of wellicht vanwege haar vaders contacten - ver in de hoge kringen van Den Haag. Ze brengt het zelfs in 1832 tot hofdame van koningin Anna Palowna, de Russische echtgenote van koning Willem II.

Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 16-05-1840

Roline Wilhelmine barones van Randwijck
(1798-1885); Collectie Gelderland.nl

Anne Paul François Rigot de Begnins
(1794-1860); Collectie Gelderland.nl

¹² Otto baron van Randwijck bekleedde tal van belangrijke functies zoals stalmeester in 1787 van prins Willem V van Oranje, burgemeester van Nijmegen (1810-1817), Lid van provinciale Staten van Gelderland (1814-1815), Lid van de Tweede Kamer (1815-1833), Hoofdschout Land van Maas en Waal (1817-1833), Hoofdschout Rijk van Nijmegen (1830-1833), kamerheer van koning Willem I.

¹³ Ridder der Militaire Willemsorde, commandeur der orde van de Nederlandse Leeuw, generaal-majoor bij de generalen staf etc. etc.

In 1852 zal de dan Luitenant-Kolonel van de generale staf A.P.F. Rigot de Begnins genaturaliseerd worden tot Nederlander, Gelders Archief, 0885 Familie van Randwijck 2, Inventaris.

Onderdeel van een figuratieve kaart van Maasbommel met aangegeven de eigendommen van 'Den Hoogwelgeboren gestrenghe Heer A.P.F. Rigot de Begnins en de Hoogwelgebore Vrouwe W.R. Baronesse van Randwijck; links boven de Heerstraat die op de Maasbandijk uitkomt.

Haar man, generaal-majoor P.F. Rigot de Begnins wordt gouverneur van de zonen van koning Willem II en schrijft noties over het reizen in Europa met de prinsen van Oranje¹⁴. Het echtpaar woont in Vught als Anne Paul François op 65-jarige leeftijd daar overlijdt. Ook zij bleven kinderloos. Tot haar dood op 1 december 1885 (op 87-jarige leeftijd) in Den Haag, zal Roline Wilhelmine in het bezit blijven van haar landerijen in Maasbommel. Wellicht dat na haar dood dat onroerend goed via Frans Willem en Maurits, de zonen van haar broer, Godard Adriaan, uiteindelijk door verkoop in particulier niet-adellijk bezit komen. Zij zijn het immers ook die het overlijden van hun tante bij de burgerlijke stand bekend maken (zie hiernaast).

In het Gelders Archief in Arnhem is een 19^e-eeuwse kaart aanwezig waarop de bezittingen van o.a. P.F. Rigot de Begnins en Rolina Wilhelmina staan aangegeven (zie boven).

Rentmeesters als o.a. N.A.C. De Ridder en H.W.J.C. van de Sijp zullen voor hen hun landerijen en huizen in Maasbommel beheren. Dat de

Soeden den dertien December Achtienhonderd vijf en tachtig, comparandovers, Ambtenaars van den Burgerlijken Stand der Gemeente van Gravenhage, Frans Willem Baron van Randwijck, oud zoon en derde zoon, eerste luitenant des Heeren, wonende te Breda, en Maurits Baron van Randwijck, oud zoon van den Heeren, wonende te Breda, op verzoeken van de Heeren, wonende te Breda, en de Heeren, wonende te Breda, dat Roline Wilhelmine Baronesse van Randwijck, zonder beroep, wonende alhier, op den eerste derer, des avonds ten acht ure is overleden, oud zoon en derde zoon, geboren te Nijmegen, weduwe van Anne Paul François Rigot de Begnins, dochter van Otto, Baron van Randwijck en Sophia Gravin van Randwijck, beiden overleden. Wij hebben hiervan deze akte opgemaakt en na voorlezing overleidend met de comparanden

Haags Gemeentearchief, archief 335-01, inventarisnummer 1351, 01-12-1885, aktenummer 3120

Frans Willem Baron van Randwijck (31) en Maurits Baron van Randwijck (27) melden op 3-12-1885 bij de Burgerlijke Stand van Den Haag dat hun tante Roline Wilhelmine Baronesse van Randwijck op 1-12-1885 om 20.00 uur is overleden.

¹⁴ Gelders Archief, 0885 Familie van Randwijck 2, Inventaris.

hofdame van de koningin en de gouverneur van de koningszonen ooit hun zompige landerijen en natte rijswaarden in Maasbommel hebben aanschouwd, is moeilijk voor te stellen.

Zoals gezegd had ook **Godard Adriaan van Randwijck**, broer van Roline Wilhelmina, een belangrijk deel van het Maasbommelse onroerend goed van zijn vader Otto geërfd, met name het door Chr.W.L. graaf van Bylandt gebouwde landhuis met boerderij en landerijen. Op 8 juli 1847 trouwt hij met Petronella Helena Wilhelmina Hillegonda van Essen en uit dit huwelijk worden drie kinderen geboren waaronder Frans Willem baron van Randwijck (1854-1930) die uiteindelijk het landhuis in Maasbommel met boerderij Het Hof erft. Deze baron is het ook die in 1895 het dan inmiddels vervallen landhuis zal laten slopen en de boerderij 'Het Hof' nieuw leven zal inblazen.¹⁵

Frans Willem baron van Randwijck was in 1879 met Agnes Boreel getrouwd en samen krijgen ze zes kinderen waaronder Roline Wilhelmina (1881-1963), Hillegonda (1888-1970) en Frans Steven Carel (1894-1977). Bij akte van 28 mei 1941 bewilligen Roline en Frans Steven er in dat Hillegonda met haar man ir. Jonkheer Willem Cornelis Quirin van de Brandeler o.a. de boerderij De Hofstad in Maasbommel krijgt. De dochter van Hillegonda en Willem Cornelis is Agnes van den Brandeler, een beeldend kunstenares, die op 2 augustus 1963 trouwt met haar neef, jonkheer ir. Andries van den Brandeler.

Ze blijven kinderloos en verkopen rond 1975 het braakliggende perceel binnen de slotgracht en de naastgelegen boerderij aan een particulier die het dertig jaar later zou doorverkopen.

zelfportret Agnes van den Brandeler

¹⁵John Raggars, 'De geschiedenis van Het Hof', een poging tot reconstructie, 2020, www.hanzestadmaasbommel.info.